

Internationale Onderwijsconferentie, Geneve 1971

Van 15 tot 23 september 1971 vond in het Palais Wilson te Genève de 33e zitting van de 'International Conference on Education' plaats. Deze bijeenkomsten worden sinds vele jaren door het 'International Bureau of Education' (I.B.E.), dat sinds kort deel uitmaakt van de UNESCO, georganiseerd. Aan de conferentie namen afgevaardigden deel van een kleine 100 aangesloten landen en ruim 30 organisaties. Ter discussie stonden twee rapporten, die door het secretariaat van het I.B.E. waren voorbereid. Aan de behandeling van het tweede, dat als thema had "The social background of students and their chance of success at school" zijn de volgende notities gewijd. Via vragenlijsten was in 1970 bij de onderwijsactiviteiten van de leden-staten informatie over de stand van zaken ter zaken in deze landen ingewonnen. Voorts werd een voorbereidende literatuurstudie verricht (1971). Aan het begin van 1971 werd aan de hand van dit materiaal en een voorlopige schets van het discussiestuk een vijfdaagse voorbereidende werkbespreking gevoerd, waaraan ook een achttiental nationale en internationale deskundigen, waaronder dr. J. H. N. Grandia, deelnamen. Grandia (1971) deed van deze besprekingen verslag in *Pedagogische Studiën*.

Het discussie-stuk dat uiteindelijk ter tafel is gekomen graaft niet erg diep maar geeft wel een goed overzicht van de problematiek. Het bespreekt ondermeer het algemene beleid ten aanzien van de democratisering van het onderwijs en gaat in op aard en omvang van de problemen die met de sociale achtergrond van de deelnemers aan het onderwijs verband houden. Ook de rol van het onderwijsstelsel wordt in het stuk nader beschouwd. Tenslotte noemt het rapport een aantal maatregelen waarmee het probleem van de democratisering aangepakt is of zou kunnen worden. Aan het eind van het stuk worden in de vorm van een ontwerp-aanbeveling aan de

ministeries van Onderwijs van de verschillende landen de conclusies opgesomd waartoe de samenstellers kwamen.

Gedurende vijf dagen – negen zittingen – hebben ongeveer honderd deelnemers – de 'Commission' – het ruim 60 dichtbedrukte pagina's tellende discussiestuk paragraaf voor paragraaf behandeld. Het is daarbij niet ingrijpend aangetast, evenmin als de ontwerp-aanbeveling. Dat kon ook moeilijk, want het rapport – 'werkdocument' – gaf overwegend algemeen gedeelde inzichten weer, die slechts hier en daar enigszins gerelativeerd werden, zonder veel nieuwe informatie te bieden of prikkelende stellingen te poneren. De discussies hadden dan ook meestal het karakter van commentariërende monologen, hetgeen uiteraard nog versterkt werd door de omvang van het gezelschap, de opstelling van de zitplaatsen – de deelnemers waren in een grote zaal ter weerszijden van lange rijen tafels gezeten – en het overigens uitstekend functionerende viertalige simultaan-vertaalsysteem. Heel veel discussies die echt die naam verdienden hadden betrekking op redactionele kwesties die soms nogal politiek gevoelig waren. Dit alles neemt echter niet weg, dat er in een aantal van de interventies veel interessants te beluisteren viel, onder andere van de zijde van de afgevaardigden van Ierland, de Verenigde Staten en Engeland, maar ook van een aantal afgevaardigden uit de Afrikaanse ontwikkelingslanden.

In de discussie werd nog eens bevestigd dat het probleem van de (on)gelijkheid van kansen nagenoeg universeel is, al doet het zich op zeer uiteenlopende wijze voor. Zo uiteenlopend, dat men zich kan afvragen of men er vruchtbaar over kan discussiëren in zo'n gemengd gezelschap, wanneer er bovendien naast wetenschappelijke inzichten ook beleidsmogelijkheden aan de orde komen. Hoe dan ook, men heeft zich door dit bezwaar niet laten weerhouden

en is langs democratische weg tot een aantal conclusies gekomen, waarvan er hieronder in beknopte vorm een aantal opgesomd worden. De lezer zelf oordele over het kaliber ervan.

- Een efficiënt schoolsysteem betekent verspilling van geld en menselijke mogelijkheden. Het is duidelijk, dat indien de sociale herkomst van de deelnemers aan het onderwijs van betekenis is voor hun succes op school, dit probleem nader onderzocht moet worden, willen we een zekere gelijkheid bereiken. Dit is geen gelijkheid van aanleg of talent, maar wel van kansen, die een erkenning van de gelijkwaardigheid van alle mensen impliceert.
- De sociale achtergrond betekent geen onontkoombare lotsbestemming. Sommige benadeelde sociale klassen hebben een sterk verlangen om vooruit te komen en produceren een hoog percentage goede leerlingen, terwijl tezelfdertijd veel kinderen uit de middengroepen en hogere milieus tekort schieten in energie om hun studies tot een goed einde te brengen. Kinderen en opgroeiende jongeren hebben blijkbaar al dan niet de behoefte om te slagen, 'this dynamic self-image which makes for success'. We moeten ons afvragen hoe deze instelling door de omgeving en door de docenten kan worden ontwikkeld.
- Evenmin moet de omgeving zelf beschouwd worden als een onveranderlijk gegeven. Stimulering door de overheid of de gemeenschap kan een bepaald sociaal-cultureel leefmilieu transformeren en er een dynamische kwaliteit aangeven die op zijn beurt de individuen stimuleert.
- Georganiseerde onderwijsactiviteit veronderstelt de aanwezigheid van een zekere consensus tussen leerlingen, docenten, gezinnen en de omgeving in de ruimste zin van het woord. Veel afgevaardigden stelden dat de inhoud van het onderwijs in verschillende opzichten slecht is afgestemd op moderne eisen. Bijstelling van de leerplannen moet een permanent karakter hebben. Behalve wat betreft basiskennis en elementaire vaardigheden moet het onderwijs gericht zijn op het aanbrengen van meer algemene en operationele begrippen en op de verwerving van 'all-round know-how', wil het de moeite waard zijn en werkelijk doelmatig. De docenten dienen hun methoden te veranderen en hun leerlingen werkelijk in het onderwijsleerproces te integreren en ze er gemeenschappelijk verantwoordelijk voor te maken. Met andere woorden, de democratisering van het onderwijs moet geleidelijk in de richting gaan van het initiëren van de leerlingen in de democratie door het veranderen van de relatie leraar-leerling en het image van de leraar.
- Grotere taalvaardigheid leidt tot betere prestaties in alle vakken. Het verbeteren van expressie- en communicatiemogelijkheden leidt tot een vroegtijdige bevestiging van de persoonlijkheid en een vruchtbaarder contact met anderen. Massamedia, en vooral radio en televisie, kunnen helpen culturele verschillen te overbruggen, voorzover de door hen gehanteerde taal van een hogere kwaliteit is dan die welke in het gezin gebruikt wordt, ook indien, zoals meestal, het affectieve element ontbreekt.
- De factoren die een rol spelen bij de beïnvloeding door het sociale milieu van slagen en falen in de school zijn moeilijk ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek te isoleren. Belangrijke vraagstukken zoals de effectiviteit van het kleuteronderwijs of van individualisering zijn meer onderwerp van hypothese of vooroordeel dan van zekere kennis. Het onderzoek is vaak te persoonlijk, te gepolariseerd door hypothesen die wortelen in emotionele stellingnamen, of te veel gebonden aan specifieke praktische ervaring en belangstelling die niet representatief is, om de uitkomsten ervan ruimere toepassingsmogelijkheden te geven.
- Een aantal delegaties wees er op dat de culturele componenten van de omgeving voorzover die invloed heeft op het schoolsucces van sociaal-economische of zelfs politieke aard zijn.
- Een goed geïnformeerde en gemobiliseerde publieke opinie ten aanzien van onderwijsproblemen kan van grote betekenis zijn voor de kinderen gedurende hun eerste schooljaren. Als passieve onverschilligheid vervangen kan worden door werkelijke belangstelling voor kinderen en opgroeiende jeugd zullen de leerlingen zich gesteund voelen door hun omgeving en zich er verantwoordelijk tegenover voelen. De massamedia kunnen hier veel aan doen, niet zozeer door middel van gespecialiseerde programma's als wel door discussieprogramma's waarin onderwijs betrokken wordt op algemene problemen, en door uitzendingen op tijdstippen met een grote luister- of kijkdichtheid.
- De eerste jaren op de lagere school, zo niet op de kleuterschool zijn van cruciale betekenis. Daarom is het noodzakelijk de traditionele opvatting te bestrijden, dat de beste docenten ter beschikking gesteld moeten worden van de begaafdste en minst talrijke categorieën leerlingen, een gezichtspunt

dat een regelrecht gevolg is van het beginsel, volgens welk een vakdocent geacht wordt een graad boven zijn all-round collega te staan omdat zijn specialisme verder verwijderd is van het gewone niveau.

- Er is een verandering van de publieke opinie nodig voorzover die a priori aan algemeen onderwijs een hogere waarde toekent dan aan praktisch of technisch onderwijs.
- De sociale en culturele rol van het kleuteronderwijs moet benadrukt worden in verband met de taalbeheersing. Om doelmatig te kunnen werken hebben de kleuterscholen zeer bekwame en goed opgeleide leidsters nodig, wier status tenminste vergelijkbaar zou moeten zijn met die van onderwijzers uit het basisonderwijs.
- Er is fundamenteel onderzoek nodig, dat steunt op een 'educational theory'. Daarnaast is er toegepast wetenschappelijk onderzoek nodig. Het meest urgente onderzoekproject is een descriptieve studie op basis waarvan de beleidsinstanties in alle landen een beter inzicht kunnen krijgen in de feitelijke situatie en hun beleid kunnen bepalen. Hiervoor is internationale samenwerking noodzakelijk.

Tot zover deze greep uit de conclusies van het eindrapport, die in een 'Recommendation' toegespitst zijn in de vorm van min of meer concrete beleidsadviezen.

Het eindoordeel over de conferentie zou kunnen luiden: nuttig voor de deelnemers vooral vanwege de blikverruiming en de informatie, opgedaan in de wandelgangen; nuttig voor het onderwijsbeleid in de onderscheiden landen omdat, hoewel de aanbevelingen vrijblijvend zijn, er toch een zekere norm gesteld wordt, die men niet zo gemakkelijk kan negeren.

W. M. Kastelein

Literatuur

- Grandia, J. H. N., Comité d'experts sur le milieu social des élèves. *Pedagogische Studiën*, 1971 (48) 49-53.
- Social background of students and their chance of success at school. *Educational documentation and information*. Paris, UNESCO, 1971. 107 blz. *Bulletin of the International Bureau of Education* nr. 179.